

Hvor mange og hvem skal vi ta imot?

TEKST SYLO TARAKU

Et forsøk på å være konkret
i flyktningdebatten.

Om bidragsyteren	
<p>SYLO TARAKU er forfatter og rådgiver i Tankesmien Agenda. Han har tidligere jobbet som rådgiver i Den norske Helsingforskomiteen, vært generalsekretær i NOAS og underdirektør i UDI. Taraku har skrevet <i>Innvandringsrealisme. Politikkenes muligheter i folkevandringens tid</i> (2016), <i>Balkanisering i Europa. Hvordan populisme og innvandring splitter oss</i> (2018) og <i>Frihetskampen i islam</i> (2019). Taraku kom selv til Norge som asylsøker fra Kosovo på begynnelsen av 1990-tallet.</p>	
	<p>HVA KAN HVER ENKELT AV OSS GJØRE FOR Å HJELPE FLYKTNINGER?</p>
<p>Skal du hjelpe flyktninger «der de er», kan du støtte Flyktninghjelpen som driver med mange gode prosjekter i kriseområder. Skal du hjelpe flyktninger i Norge, kan du for eksempel bli flyktningguide i Røde Kors. Da hjelper du flyktninger til å bli kjent med det norske samfunnet som de har blitt en del av.</p>	

FOTO JOSEPH PESSAR

Folkevandringen til Europa i 2015 hadde episke dimensjoner. Vi så bilder av de hundretusener av desperate migranter og flyktninger strømme til Italia eller greske øyer i små båter. Den såkalte Balkanruten fikk mest oppmerksomhet. Fra Hellas tok de seg videre til Makedonia, der de daglig havnet i konfrontasjoner med grensepolitiet. Så samlet titusener seg på togstasjonen i Budapest, som i mange dager var det rene kaos. Etter at de omsider fikk grønt lys til å reise videre mot Østerrike, så vi kolonner med gående mennesker langs motorveiene. Etter hvert som Ungarn stengte grensene, dro mange asylsøkere gjennom det tidligere Jugoslavia.

BALKANRUTEN

Selv flyktet jeg fra Kosovo til Norge tidlig på 90-tallet. Jeg har identifisert meg med asylsøkerne som senere kom via den samme Balkanruten som jeg brukte den gang. Jeg har forestilt meg hvordan de følte seg, og hva de tenkte på. Migrasjonsreisen er preget av usikkerhet. Man tenker på alt fra det umiddelbare om hvilken rute som er tryggest, til ting som ligger litt lenger frem i tid: Hvor i Europa kommer jeg til å ende opp? Hva vil skje med meg? Kommer jeg til å få opphold eller bli sendt tilbake? Hva vil skje med familien min? Kan jeg skaffe penger til å sende til dem? Kan de komme etter senere? Situasjonen er med andre ord

Det som skaper polarisering i denne debatten, er ikke at det eksisterer ulike perspektiver, men at det er mange som ikke anerkjenner andres perspektiver som legitime.

stressende, for å si det mildt, med mange vanskelige tanker som kverner rundt i hodet.

Samtidig som jeg altså har empati med asylsøkere, og da særlig barnefamiliene, har jeg også kjent på en uro. Hvordan vil det gå med Europa hvis denne strømmen fortsetter som nå, eller senere eskalerer ytterligere? Kan Europa takle en slik folkevandring, eller vil det destabilisere kontinentet vårt?

Begge disse følelsene ble fremtredende i debatten i forbindelse med migrasjonskrisen i 2015. På førsommeren dominerte empatien med «Welcome Refugees»-budskapet, men utover høsten og vinteren kom uroen og bekymringene mer til overflaten. Det finnes et ordtak som sier at idealismen øker proporsjonalt med avstanden til problemene. Implisitt forteller det oss at realismen øker proporsjonalt med nærheten til problemene.

Så lenge asylsøkere befant seg i Sør-Europa, dominerte sympatierklæringene i Norge. Men da de begynte å strømme via Russland mot grensen ved Storskog, fikk vi panikk. «Den arktiske ruten» kunne fort bli den viktigste ruten til Europa. Teorien om at Russland hadde tillatt denne ruten for å drive med utpressing mot Norge og NATO, virket skremmende. Arbeiderpartiets Helga Pedersen kritiserte regjeringen for å være for slappe. Hun ville sette opp en direkte flyrute mellom Tromsø og Kabul.

Europeiske politikere iverksatte tiltak for å stanse folkevandringen. Ikke bare ble Balkanruten stengt, EU inngikk også en avtale med Tyrkia for å stanse strømmen mot Hellas. Middelhavsrueten mot Italia ble forsøkt kontrollert gjennom avtaler med Libya og andre afrikanske land. Snart ble også den arktiske ruten stengt. Europa og

Norge fikk et pusterom. Et pusterom som ble benyttet til å diskutere og tenke nytt rundt håndtering av migrasjon og flyktningproblematikk. Hvordan skal vi unngå en ny migrasjonskrise? Hvordan skal europeiske stater samarbeide for å dele på ansvaret? Hvor mange kan vi ta imot og integrere? Dette ble sentrale spørsmål som fremdeles preger debatten.

Vi har kommet et stykke videre siden 2015, men innvandringsdebatten er fortsatt den mest polariserende av alle. For å forstå hvorfor det er sånn, må vi kjenne de ulike perspektivene i denne debatten. Som filosofen John Stuart Mill sa det: «De som bare kjenner sin side av saken, kjenner veldig lite av saken.»

HVORFOR ER INNVANDRINGSDEBATTEN SÅ VANSKELIG?

Posisjonene i innvandringsdebatten kan være komplekse, men for enkelthets skyld kan vi skille mellom to fløyer: På den ene siden har vi de innvandringsliberale, som setter innvandrernes interesser i sentrum og som er optimistiske når det gjelder integreringen. På den andre siden har vi de innvandringsrestriktive, som setter nasjonale interesser i sentrum, og som er mer pessimistiske når det gjelder utsiktene til integrering.

Da jeg jobbet i interesseorganisasjonen NOAS, var det min oppgave å innnta asylsøkernes perspektiv. Argumentene «asylaktivister» bruker, kan grupperes i tre kategorier: etiske, juridiske og rettferdighetsargumenter.

Det etiske argumentet går ut på at vi har et ansvar for å hjelpe mennesker i nød. Flyktninger er mennesker som har forlatt sine

hjemland og som søker internasjonal beskyttelse. De er i en sårbar situasjon og trenger vår hjelp.

Det juridiske argumentet går ut på at vi har forpliktet oss gjennom Flyktningkonvensjonen og andre internasjonale avtaler til å gi beskyttelse til flyktninger. Asylretten forplikter oss til å behandle alle asylsaker, derfor kan vi ikke stoppe folk ved grensene.

Rettferdighetsargumentet går ut på at det er urettferdig dersom bare fattige naboland tar seg av flyktninger, og de rike landene i Vesten slipper unna. Vi må ta vår del av ansvaret.

Disse argumentene er prinsipielle og brukes uavhengig av antall flyktninger. Når det gjelder integrering, mener den innvandringsliberale fløyen at så lenge storsamfunnet er inkluderende og ikke rasistisk, så vil det gå rimelig bra. I hvert fall på lang sikt.

Hva er så perspektivene til de innvandringsrestriktive? De er bekymret over hvordan ikke-vestlig innvandring vil påvirke samfunnet på sikt. I Norge kan vi ut fra debatten peke på særlig tre grunnleggende innfallsvinkler til innvandringssskepsis:

Økonomiske konsekvenser. Siden ikke-vestlige innvandrere ofte er ufaglærte, har vi ikke så mange jobber å tilby dem. Dermed vil de utgjøre en stor kostnad for den norske staten. Brochmann-utvalgene har slått fast at stor innvandring – i tillegg til eldrebølgen – kan true den norske modellen på sikt, både på grunn av utgifter, men også fordi økte sosiale og kulturelle forskjeller kan svekke oppslutningen om modellen.¹

Kulturelle konsekvenser. Ikke-vestlige innvandrere har i snitt ikke bare lavere utdanning, men også en helt annen kultur. Dette kan utfordre det nasjonale samholdet og norske verdier. En slik bekymring har kommet sterkere på dagsordenen etter karikaturstriden i 2005. Raske demografiske endringer kan i seg selv skape en eksistensiell angst, særlig islams fremvekst som av mange sees på som en fremmed og truende kultur.

Kilde til utrygghet. En tredje grunn til bekymring er at økt etnisk og religiøs mangfold vil gjøre samfunnet mer konfliktfylt. I denne kategorien kan vi putte alt fra terror til kriminalitet og utenforskap, som skaper mer utrygghet i lokale samfunn.

Alle disse tre bekymringene bygger på et pessimistisk perspektiv på integreringen. At det alltid vil være et stort sysselsettingsgap mellom majoritetsbefolkningen og innvandrere, og at kulturspenningene og utenforskapsproblemene er uunngåelige.

Etter at disse motstridende perspektivene er presentert, oppstår spørsmålet: Hvem har mest rett? Innvandringsliberale representerer våre beste idealer og humanitære tradisjoner. Altså at vi bør hjelpe mennesker i nød, respektere våre forpliktelser og solidarisere oss med fattige land. Men også i denne debatten bør det være legitimt å komme med konsekvensetiske tanker og bekymringer. Selv om man målbærer gode verdier og idealer, må man i en redelig debatt forholde seg til argumentene på den andre siden. Argumenter som handler om kapasitet, økonomi og integrering.

Det norske folk er delt i innvandrings-spørsmålet, akkurat som vi er delt i mange andre samfunnsproblemer, som for eksempel skattenivå. Man kan ikke mistenke alle som er for lavere skatter, for å være mot all skatt og mot solidaritet. På samme måte som man ikke kan mistenke alle som uttrykker skepsis til høy innvandring for å være rasistiske. Også de som vil ha en mer begrenset innvandring, kan være opptatt av etikk, internasjonale forpliktelser og solidaritet med fattige land. Tilsvarende er ikke innvandringsliberale nødvendigvis for helt åpne grenser og null kontroll over innvandring. Dessuten finnes det ikke bare én tolkning av hva som til enhver tid er *nasjonale interesser*. En internasjonal orden basert på konvensjoner og solidaritet kan sies å være i Norges interesse, som et lite land i verden.

Denne
debatten
koker ned
til tall.

Selv om posisjonene i innvandringsdebatten ofte synes å være uforenelige, finnes det løsninger som langt på vei kan tilfredsstille begge sider.

Det som skaper polarisering i denne debatten, er ikke at det eksisterer ulike perspektiver, men at det er mange som ikke anerkjenner andres perspektiver som legitime. For eksempel de som møter alt asylengasjement eller all skepsis mot høy innvandring med moralsk fordømmelse.

Det er relativt få som vil ha helt åpne eller helt stengte grenser. Snarere handler debatten om at det skal komme færre eller flere innvandrere til Norge. Saken koker nemlig ned til tall. Paradokset er at «ingen» vil sette et tak på hvor mange vi kan slippe inn. For eksempel er det langt lettere å si at antallet vi per i dag tar imot «ikke er nok», enn å si hvor mange som faktisk er nok.

«50 ER IKKE NOK»

Da jeg skrev at jeg kjente på en uro under migrasjonskrisen, var det ikke fordi det kom flyktninger til Europa og Norge. Som sagt har jeg selv vært en av dem. Uroen var knyttet til omfanget. La meg illustrere. I 2015 tok Sverige imot over 160 000 asylsøkere – noe som altså ville betydd 1,6 millioner asylinnvandrere fra Midtøsten og Afrika på bare ti år. Vel å merke dersom asylinnvandringen hadde holdt seg på 2015-nivået, og ikke økt, slik den gjorde under migrasjonskrisen. I tillegg til dette ville sannsynligvis antallet familieinnvandrere som kom etter, vært like høyt. Rundt 3 millioner relativt nyankomne på bare 10 år? For bare å nevne noe: Hvor mange nye sykehus måtte man ha bygd i måneden for å ha klart dette? Det sier seg selv at det ikke ville gått.

I Norge tok vi imot over 33 000 asylsøkere i 2015. Et antall på størrelse med en middels stor norsk by. Med familieinnvandring ville det betydd minst en halv million på bare ti år. Hvor er barnehagene, jobbene og boligene

for så mange på så kort tid? Her tenker jeg bare på praktisk kapasitet, uten å tenke på økonomi, utenforskningsproblemer og andre mulige konsekvenser.

I Brochmann 2-utvalget, som jeg selv var en del av, snakket vi om samfunnets «absorberingskapasitet». Dette ble ikke konkretisert nærmere. Det ble imidlertid sagt at nivået under migrasjonskrisen var høyt og «krevende» å håndtere over tid. Heller ikke innvandringsliberale er konkrete på hva som er et akseptabelt nivå. De vil aldri si at 160 000 asylsøkere i året som i Sverige er «for mange». *Modus operandi* for dem er å si man skal ta imot flere, uavhengig av dagens nivå. Ellers forsvinner poenget med å være progressiv i dette spørsmålet.

I flere år har Norge tatt imot rundt 1000 kvoteflyktninger. Da Erna Solbergs regjering tredoblet antallet, kom det krav om å øke det til 5000. Kampanjen om å hente flyktninger fra Moria-leiren i Hellas var vellykket. Regjeringen snudde til slutt og bestemte seg for å hente 50 flyktninger derfra. Det utløste en ny kampanje under hashtagen #50erikkenok. Med tanke på den vanskelige situasjonen i Hellas er 50 langt fra nok, men det kan man si nesten uansett hvor i verden man henter flyktninger fra.

Hva om det kom over 30 000 asylsøkere i året, som under migrasjonskrisen? I 2015 utløste migrasjonskrisen et enormt engasjement for flyktninger i Europa. Samtidig skapte følelsen av at vi har mistet kontrollen over grensen også uro og grobunn for populistisk vekst. Ingen ønsker en gjentakelse av dette, men hvordan skal vi finne løsninger som gjør at vi både kan solidarisere oss med verdens flyktninger og ha en bærekraftig innvandring?

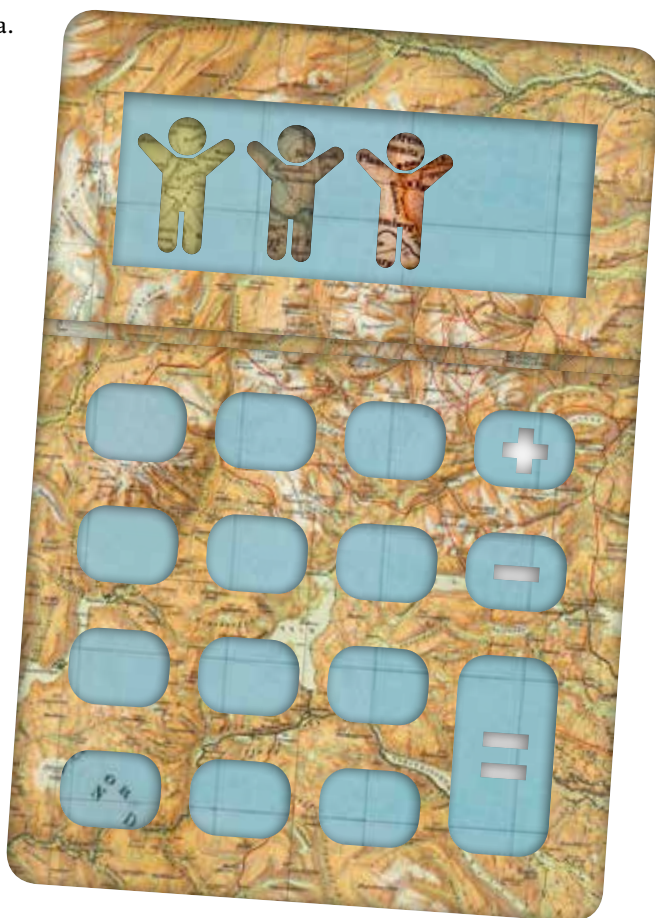
HVORDAN KOMBINERE SOLIDARITET MED BÆREKRAFT?

Selv om posisjonene i innvandringsdetten ofte synes å være uforenelige, finnes det løsninger som langt på vei kan tilfredsstille begge sider.

Som utgangspunkt er vi nødt til å ha bedre kontroll over omfanget av migrasjonen, for ikke å gjenta 2015-krisen. Så lenge de økonomiske forskjellene i verden er så store som de er, vil det alltid være et betydelig migrasjonspress mot Europa. Da tenker jeg ikke bare på forfulgte flyktninger, men også migranter som benytter asylordningen som migrasjonskanal. Tusenvis av disse menneskene dør årlig på veien til Europa. For å hindre slike tragedier, og for å unngå å bruke store ressurser på folk som ikke trenger beskyttelse, er det nødvendig med bedre internasjonalt samarbeid mot menneskesmugling. Dette er noe både FN og EU har hatt stort fokus på etter migrasjonskrisen, så bedre grensekontroll er ikke lenger så kontroversielt.

Når jeg sier at vi trenger «bedre» kontroll, er det fordi jeg mener at det er urealistisk å tro at vi kommer til å ha fullstendig kontroll over irregulær migrasjon til EU. Asylsøkere kommer uanmeldt og uten visum, men kan ikke avvises ved grensen helt uten videre. Asylretten setter en grense for grensekontrollen. Hvor mange asylsøkere som kommer, har betydning for etterfølgende familieinnvandring også. Nivået på asylinnvandring kan påvirkes av nasjonale tiltak, men bare til en viss grad. Internasjonalt migrasjonssamarbeid og flyktningssituasjonen ved EUs yttergrenser har en avgjørende betydning.

For å illustrere: I november 2015 søkte rundt 2500 personer om asyl i Norge i uken. I 2019 kom det totalt 2305 asylsøkere i løpet av hele året. Det skyldtes verken innvandrings- og integreringsminister Sylvi Listhaug eller statsministeren, men først og fremst EUs avtale med Tyrkia og stengingen av Balkanruten.

Hva om det kom over 30 000 asylsøkere i året, som under migrasjonskrisen?

Men bedre kontroll av EUs yttergrenser må ikke føre til at vi glemmer flyktningene. Når asyltilstrømmingen er lav, frigjøres det ressurser til å hente flere kvoteflyktninger. Bedre kontroll over yttergrensene gjør dessuten debatten om «tall» mer realistisk. Det gir oss en mulighet til å vise solidaritet med flyktninger, samtidig som vi har kontroll over omfanget og sørger for at innvandringen er bærekraftig.

Hvor mange kvoteflyktninger vi skal ta imot er noe norske myndigheter selv bestemmer. Den delen av debatten handler altså konkret om tall. Som regel er det umulig å kompromisere om verdier, men det er alltid mulig å kompromisere om tall. Derfor bestemmes antallet kvoteflyktninger hvert år gjennom demokratiske prosesser.

I sitt alternative statsbudsjett for 2021 har FrP foreslått null kvoteflyktninger. Dette var utgangspunktet deres for forhandlinger med regjeringspartiene, men de sistnevnte lot seg ikke presse i spørsmålet om antall.

Det høres unektelig banalt ut å redusere den komplekse globale flyktningspolitikken til et spørsmål om antall flyktninger i Norge, men trykket på denne debatten handler nettopp om nivået på innvandringen. Etter migrasjonskrisen har det kommet forslag på bordet om hvordan vi skal beregne oss frem til et passende antall asylsøkere og flyktninger i året.

Ett stammer fra tankemien Civita, som i et notat fra 2017 tok til orde for å sette et måltall for flyktninger og familiegjenforening.² Altså en form for *handlingsregel*, slik vi har det for bruk av oljepenger. Civita har ikke fått gjennomslag for dette i Solberg-regjeringen. Det er fordi måltall kan komme i strid med våre menneskerettighetsforpliktelser.

Arbeiderpartiet har på sin side vedtatt en politikk som sier at antallet kvoteflyktninger må sees i sammenheng med antallet asylsøkere.³ Flere asylsøkere skal gi færre kvoteflyktninger. Et lavt antall asylankomster vil tilsvarende kunne bety flere kvoteflyktninger. Den delen av flyktningspolitikken som vi kan kontrollere, skal altså brukes for å justere tallet til et ønsket nivå. Hva nivået konkret skal være, sies det ingenting om i Ap's parti-program, men det presiseres at målet er å opprettholde en «balanse mellom innvandring og integrering». Dessuten at kommunene skal

konsulteres i prosessen frem til en avklaring av «kapasitet». Prinsippet er på sett og vis det samme som Civitas, bare at Ap kommer frem til tallet på en annen måte.

Dersom utgangspunktet er flyktnings situasjonen i verden, kan man alltid argumentere for at *flere* bør hentes til Norge uavhengig av eksisterende nivå. Men hvordan komme frem til en god balanse dersom man også legger vekt på integreringshensyn eller Norges «absorberingskapasitet»?

Det avhenger av sammensetningen av dem som kommer, og av situasjonen i Norge, for eksempel etterspørselen i arbeidsmarkedet og kapasiteten innen bolig-, skole- og helse-sektoren, og så videre. Derfor er det umulig å komme med helt eksakte tall i denne debatten, men at tusener av flyktninger årlig er lettere å integrere enn titusener er helt klart.

KAMPEN OM FAVORITTFLYKTNINGER

Mens diskusjonene om *antall* flyktninger har gått høyt, har vi inntil nylig ikke engang begynt å diskutere ordentlig hvordan sammensetningen av kvoteflyktninger skal være. De små asylliberale partiene som Venstre, KrF, MDG og SV har, i likhet med humanitære organisasjoner, tradisjonelt ment at Norge bør prioritere de mest sårbare flyktningene, uten å tenke på integrering.

Selv mener jeg at vi bør tilstrebe en blanding. Når Utlendingsdirektoratet velger ut flyktninger i samarbeid med FN, bør vi hente inn noen sårbare, men også ta integreringshensyn. For at flyktningene skal lykkes i Norge, bør nemlig flyktningsgruppene være sammensatte. Se bare på flyktningene fra Balkan. Alt fra dommere og arkitekter til bønder og vanlige arbeidere kom hit til landet. Alle flyktningsgrupper trenger noen som tilhører middelklassen og personer de kan se opp til. Det gjør at det blir lettere både å knytte bånd til nordmenn, og å lykkes med sosial mobilitet. Noe som igjen kan øke oppslutningen om innvandring av flyktninger i majoritetsbefolkningen.

Denne debatten om sammensetning av kvoteflyktninger tok fyr i fjor da FrP fikk gjennomslag for å prioritere kristne flyktninger og andre utsatte minoriteter fra Midtøsten. Dette som plaster på såret

for at partiet ikke klarte å få ned antallet kvoteflyktninger. Venstre ønsker på sin side å prioritere skeive flyktninger. Jeg er ikke blant dem som mener at flyktningpolitikken bør overlates til fagfolk og byråkratiet, men utvelgelsen av flyktninger bør samtidig ikke bli for politisert. Partiene bør ikke detaljstyre og bruke kvoteordningen for å dekke sine markeringsbehov. Å prioritere flyktninger blant forfulgte minoriteter i Midtøsten høres fornuftig ut, men å slå politisk mynt på sine favorittflyktninger kan gjøre arbeidet med utvelgelsen av flyktninger vanskeligere. Det er utenrikspolitisk uheldig dersom oppfatningen der ute blir at Norge vil ha kristne flyktninger fremfor muslimske. Men det kan være uheldig for integreringen også. Flyktninger med muslimsk bakgrunn må ikke føle seg mindre velkomne enn kristne. Det samme gjelder homofile flyktninger med flere.

Da jeg kom fra Balkan til Norge, følte jeg meg veldig fremmed. Plutselig hadde jeg blitt redusert til en stakkars flyktning som banket på en fremmed dør og ba om hjelp. Som asylsøker følte jeg at jeg hadde mistet kontrollen over livet mitt. Men jeg ble tatt godt imot av lokalbefolkningen. Det ga meg trygghet og et godt utgangspunkt for at jeg kunne integreres. Derfor er jeg opptatt av at alle flyktningene vi til slutt ender opp med å ta imot, bør ønskes velkommen og inkluderes i det norske samfunnet.

Når det gjelder nivået på fremtidig innvandring, kommer vi neppe til å oppnå konsensus. På samme måte som vi kontinuerlig debatterer skattenivå og økonomi, kommer også debatten om innvandring og flyktninger til å vedvare. Men slik vi er enige om å unngå en ny finanskriser, bør vi også kunne enes om behovet for et bedre internasjonalt samarbeid for å unngå en ny migrasjonskriser i Europa. Trygg tilgang til internasjonal beskyttelse er bedre enn dødsreiser, usikkerhet og kaos. ■

-
- 1 NOU 2017:02. «Integrasjon og tillit. Langsiktige konsekvenser av høy innvandring» (Også kjent som Brochmann 2-rapporten).
  - 2 Civita-notat nr. 36 2017: «En bedre flyktningpolitikk», www.civita.no/2017/12/15/en-handlingsregel-for-flyktninginnvandring
  - 3 Arbeiderpartiets migrasjonsutvalg, april 2019: «Sosialdemokratisk innvandrings- og integreringspolitikk». www.arbeiderpartiet.no/om/politiske-utvalg/migrasjonsutvalget/ Undertegnede har sittet i dette utvalget som rådgiver fra Tankesmien Agenda.